

Interview

Met vriendelijke toestemming van de Stichting Amphora Books wordt het boek *“Stethoscoop op Genesis”* van **Lukas A. de Groot**e, gepensioneerd arts, pericoopsgewijs gepubliceerd op de website [joods-christelijke dialoog.nl](http://joods-christelijke-dialoog.nl). Ook tal van (nog) niet in boeken gepubliceerde tekststudies van **Lukas de Groot**e zullen hun weg vinden naar deze website. Ter kennismaking een interview met deze gepassioneerde bijbellezer. Het gesprek vond plaats op woensdag 15 januari 2020 aan de eettafel van **Nelie en Lukas de Groot**e in Veenendaal.

Interview: ds. Reinier Gosker, secretaris van de Protestantse Raad voor Kerk en Israël en voorzitter van de classicale werkgroep Kerk en Israël in de classis Overijssel/Flevoland. Van dit interview is een videosamenvatting gemaakt.

Gosker: Wat hebt u met het Jodendom?

De Grootte: Het begrip ‘Jodendom’ is voor mij niet duidelijk. Als het gaat over het Joods-zijn en de bijzondere band die God met de Joden heeft, daar geloof ik in. Maar ik weet niet eens wat ‘Jood-zijn’ inhoudt en wat echt ‘de Joden’ zijn. Zover ik weet is er in mijn genen geen enkele verbinding met Joods-zijn. Wel heb ik altijd vanaf jonge leeftijd steeds de opvatting gehad dat God zijn wil openbaart via het Joodse volk en via hun geschriften. Maar waar deze opvatting op gebaseerd is weet ik niet. Ik voel me als heiden bevoorrecht dat ik ‘de slip van een Joodse man mag vasthouden’ en me te goed mag doen aan wat Joodse Schriftgeleerden te vertellen hebben. Daarbij heb ik de hoop dat ik soms een kleinigheid mag bijdragen, wel beseffend dat ik erg veel verschuldigd ben aan wat Joden zelf over hun boek zeggen.

Gosker: En wat met Kerk en Israël?

De Groote: Vroeger maakte Tenach/het Oude testament een wezenlijk deel uit van de protestantse eredienst. Dat is in onze tijd veel minder het geval. Ik betreur dat zeer. Het beleven van de band met Israël lijkt nu een hobby te zijn geworden voor enkelingen. En Tenach en de verhalen erin spelen nauwelijks meer een rol. Het blad 'Kerk en Israël' ken ik wel, en ik hoop dat de artikelen erin christenen helpen zich bewust te laten zijn van wat de kerk aan Israël te danken heeft.

Gosker: Op de website van de JCD.nl wordt u getypeerd als 'gepensioneerd huisarts en gepassioneerd lezer van de Hebreeuwse bijbel'. Hoe komt een huisarts ertoe om een gepassioneerd lezer van de Hebreeuwse Bijbel te worden? Waar komt die belangstelling voor het Bijbels Hebreeuws vandaan?

De Groote: Zelf vind ik het ook opmerkelijk dat ik me met het Hebreeuws en Tenach ben gaan bezig houden. Wat altijd al mijn interesse had, was de Bijbel, en ook de Joodse Bijbel. En toen ik de gelegenheid kreeg een cursus Hebreeuws te volgen, had dat mijn belangstelling. Er waren op dat moment bepaald geen gunstige voorwaarden om dit te gaan doen. Ik had een drukke baan, een druk gezin, en beslist geen taalgevoel of interesse in talen. Ik had wel een gymnasiumopleiding gehad, maar de oude talen als Grieks en Latijn waren voor mij een bezoeking. En ook met moderne talen heb ik weinig. Het enige, nogmaals, was mijn interesse in de Bijbel. Met nauwelijks begeleiding heb ik grotendeels het Hebreeuws geleerd door zelfstudie. Een goede opleiding heb ik nooit gehad, ook omdat ik te eigenwijs was om keurig aan de hand van anderen te lopen. Ik heb van alles verzameld, van Joodse en christelijke zijde, voor de studie van de taal en bestudering van Tenachteksten.

Gosker: Veel van uw bijdragen aan de JDC-website komen uit uw boek Stethoscoop op Genesis. Dat is een opmerkelijke titel voor een commentaar op Genesis. Introduceert u hiermee een nieuwe luistertechniek naar oude Bijbelse geschriften? Wat maakt uw manier van Bijbellezen specifiek? En kunt u daarvan ook een paar voorbeelden geven?

De Groote: Na zo'n twintig jaar bezig te zijn geweest kwam bij mij de gedachte boven dat ik over sommige verhalende teksten wat zinnigs te zeggen had. Aanvankelijk heb ik in eigen beheer een boekje uitgegeven met de titel: 'Stethoscoop op de verhalen van Jakob en zijn kinderen'. Later een tweede boekje 'Stethoscoop op de verhalen van Abraham'. Ik heb verschillende uitgeverij benaderd, maar niemand die enige interesse had. Tot Leo Mock, de uitgever van Amphora, zomaar contact met me opnam en vroeg of ik niet een boek wilde schrijven over heel het boek Genesis. En dat is 'Stethoscoop op Genesis' geworden.

Ik vond de titel passend bij de inhoud, omdat ik in dit boek vooral op zoek was naar wat onder het oppervlak van de verhalen verborgen zou kunnen zijn. Net als een arts met zijn stethoscoop luistert naar geluiden die onder het oppervlak van de huid en onderhuidse weefsels te horen zijn. Iedere lezer moet zelf maar beoordelen of de zaken die ik meen onder het oppervlak te kunnen opmerken voor hem/haar plausibel zijn. Of ik daarmee een nieuwe methodiek introduceer? Ik ben bijvoorbeeld de Septuagint dankbaar voor hun wijzigingen van de Hebreeuwse tekst. Want als de Septuagint iets 'verbetert', iets beter te begrijpen maakt, is dat voor mij een aanwijzing dat de Hebreeuwse tekst waarschijnlijk iets anders bedoelt dan de vertalers weergeven.

Net als een arts met zijn stethoscoop luistert naar geluiden die onder het oppervlak van de huid te horen zijn, ben ik op zoek naar wat onder het oppervlak van de verhalen verborgen zou kunnen zijn.

Door mijn manier om zo onbevangen mogelijk met de tekst om te gaan, meen ik bepaalde dingen 'ontdekt' te hebben die van belang zijn voor een goed begrip van de tekst. Zo is één van mijn belangrijkste 'vondsten' dat uitspraken van mensen geen waarheid hoeven te bevatten, maar dat de spreker een doel voor ogen heeft. Of een uitspraak een leugen is of waarheid bevat is niet relevant. En essentieel daarbij is als wát iemand zegt grammaticaal correct is, weinig emotie in de uitspraak zit. Als een uitspraak grammaticaal rammelt, is de spreker emotioneel. Er komen dan haperingen, hiaten en incorrectheden in de uitspraak. Een uitspraak als die van God tegen Kain voordat hij zijn broer doodt, is daar een voorbeeld van. Ook in 2 Samuël 13 is er een opmerkelijk verschil tussen de correcte uitspraak van Tamar vóór de aanranding en het grammaticaal incorrecte van haar uitspraak erna. In vertalingen zijn deze onregelmatigheden gewoonlijk gladgestreken.

Bij bepaalde verhalen is mijn medische achtergrond een voordeel. Bijvoorbeeld wat betreft de aandoening die Goliath had (een hersentumor, acromegalie genaamd). Ook wat seksualiteit betreft ben ik door mijn vak heel wat minder preuts dan de meeste exegeten en vertalers. Dit zie je in mijn commentaren op het Hooglied, maar ook wat er volgens mij gebeurt in Ruth 3. Daar is de schrijver zeer expliciet over de seksuele aspecten van wat zich afspeelt tussen Ruth en Boaz. Zie mijn commentaar op het boek Ruth dat binnenkort op JCD.nl zal verschijnen.

Gosker: De meeste van uw bijdragen betreffen de boeken Genesis en Exodus, maar ik vond er ook over II Koningen 4 en Jesaja 25. Ik vermoed dat er meer bijdragen te verwachten zijn op de JDC-site? Is de JDC-website de aangewezen plek om uw werk te publiceren? En zo ja, hoezo?

De Groote: Ja, mijn hele boek Genesis komt op de website. De boeken die ik op deze manier vertaald en becommentarieerd heb zijn: Genesis, Richteren en Ruth. Van Exodus alleen de eerste vier hoofdstukken. Verder zijn er tientallen - zo geen honderden - stukjes over andere Bijbelboeken. Sommigen zijn diepgravend, andere wat oppervlakkiger. Wat vaak opvalt is dat ik wat 'dwarse' ideeën opper en probeer die te onderbouwen.

Een echte vondst hierbij is bijvoorbeeld het verhaal in Genesis 15 waar sprake lijkt te zijn van slechts één vogel. Deze verklaring, dat er naast de drie dieren die doormidden gesneden worden, slechts sprake is van één vogel, en niet twee, zoals algemeen gedacht wordt, had ik nog niet gevonden op

Wat vaak opvalt is dat ik wat 'dwarse' ideeën opper en probeer die te onderbouwen.

het moment dat ik mijn boek over Genesis schreef, maar staat nu wel op de website. Ik heb mijn ideeën in boekvorm aan verschillende uitgevers aangeboden. Dick Pruiksma reageerde op mijn materiaal. En, o ja, één suggestie heeft Nico ter Linden indertijd van mij overgenomen, de suggestie dat het meisje in Hooglied

1 het niet heeft over haar (zwarte) huid, maar over haar zwarte haar! Nu Dick enthousiast reageerde, ben ik zeer ingenomen met het feit dat mijn vondsten via Joods-Christelijke Dialoog voor belangstellenden beschikbaar is gekomen. Ik hecht niet aan mijn auteurschap, en ieder die gebruik wil maken van mijn teksten geef ik toestemming daarvoor. Nu Dick dit ter beschikking wil stellen, ben ik zeker bereid dit aan hem te overhandigen.

Renier Gosker

Gosker: Jesaja 25,6-8 wordt in de christelijke traditie geduid wordt als een eschatologische 'messiaanse maaltijd'. Uw uitleg van Jesaja 25 is haast het tegendeel van wat de christelijke traditie erover zegt in navolging van de apostel Paulus (1 Korinthe 15, 54). U komt tot de conclusie dat dit 'feestmaal voor alle volken' (NBV), eerder een galgenmaal is dan dat de volkeren der aarde zich erop zou kunnen verheugen. Uw tweede conclusie is, dat hier niet staat dat de dood wordt verslonden of even iets anders! Moet de Paulus van 1 Korinthe 15 gecorrigeerd worden?

De Groote: Nee, niet 'haast het tegendeel'. Volgens mij echt 'in tegendeel met'. Bij mijn nauwgezette lezing van de tekst kwam ik al op deze gedachte, en daarna werd ik daarin gesteund door de uitleg van Ibn Ezra, die leefde van 1089 tot 1167. De tekst in 1 Korinthe 15 moet m.i. niet gecorrigeerd worden, maar als er over gepreekt wordt zou men wel moeten uitleggen dat dit Paulus' visie was, en dat hij, waarschijnlijk bewust, verkeerd citeert. Want Jesaja zal dit m.i. echt niet gezegd hebben.

Gosker: In uw bijdrage over Exodus 3 herinnert u bij 'de struik die niet verbrandt' (vers 3) aan een aantal klassieke (rabbijnse) interpretaties, en voegt er die van moderne uitleggers aan toe die dit verschijnsel op een natuurkundige wijze verklaren. U doet daartoe ook zelf een duit in het zakje. Dit soort 'moderne' uitleg komt op mij vaak over als weliswaar verrassend, maar ook als een vlucht om de tekst niet met God in verband te hoeven brengen. Wat doen Bijbelteksten met u?

De Groote: Ja, ik citeer in mijn stukjes vaak deskundigen. Dat wil niet zeggen dat ik het met een bepaalde opvatting eens ben. Maar ik heb van veel zaken ook geen verstand. Wel vind ik bepaalde commentatoren betrouwbaarder dan anderen, en daaronder zijn vooral Joodse exegeten als Rashi, Ibn Ezra, Hirsch, Cassuto en Benno Jacob. Ook van Selms acht ik hoog. En wat mijn eigen specifieke deskundigheid op medisch gebied betreft: twee voorbeelden, verder kunnen geïnteresseerden terecht in het archief van de website. In Genesis 32 wordt tijdens de worsteling Jakobs heup niet ontwricht. Hij wordt alleen maar geraakt aan zijn geslacht(sdeel) en gaat daarna één kant op. Het woord 'slaan' wordt namelijk niet gebruikt. Er staat alleen maar 'aanraken', en hij werd geraakt in de holte van zijn heup. Nu wordt het woord 'heup' vaak gebruikt in de zin van 'geslachtsdeel', in het boek Genesis altijd. En Jakob gaat daarna ook niet mank, nee hij gaat één kant op. Was hij tevoren altijd een man die zowel het een als het ander deed, het ook met God op een akkoordje proberen te gooien. Na deze worsteling met 'een man' (is dit een vertegenwoordiger van God, is het Ezau, is het Jozef of is hij het zelf?), is hij een man geworden die recht door zee gaat, die één kant op gaat. En nog een ander voorbeeld: in Psalm 137:9 wordt niet gesproken van kinderen die tegen een rots verpletterd moeten worden. Maar er staat mijns inziens heel wat anders. Het gaat over pubers (en geen kindertjes) die uiteengedreven moeten worden in de richting van de rotsen. Als het gaat over mensen die in Babylonië wonen, betekent dit dat ze naar het bergland verstrooid moeten worden.

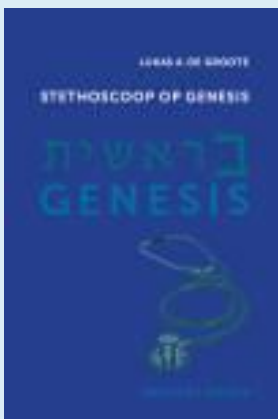

Nelie en Lukas de Groote

Gosker: Het viel mij op dat u nogal wat kruit levert voor predikanten die op de kansel de NBV zouden willen kritiseren in de zin van “Lieve gemeente, zo vertaalt de NBV dat wel, maar er staat iets heel anders, enzovoort ..”. Is uw werk bekend bij de vertalers van het Nederlands Bijbelgenootschap En wat vindt U van andere vertaling zoals de Herziene Statenvertaling en de Naardense Bijbel?

De Groote: Verschillende keren heb ik contact gehad met Jaap van Dorp, maar met mijn suggesties is tot op heden niet veel gedaan. Wat de NBV betreft: Eerlijk gezegd is deze ‘vertaling’ voor mij een hulp bij het bepalen van wat er nu juist níet staat. Het helpt mij wat bij het zoeken naar wat er wél staat en wat er mogelijk bedoeld is. En dit laatste is vaak anders dan wat de NBV weergeeft. Als voorlees-‘vertaling’ (waarbij ik liever het woord ‘parafraze’ gebruik) is deze wel bruikbaar, maar als echte vertaling van Tenach is het niet goed bruikbaar.

De HSV beveel ik altijd aan bij de lezers met wie ik Hebreeuws lees. Ook deze laat wel eens steekjes vallen, maar naast het Hebreeuws is deze goed bruikbaar. De Naardense Bijbel van Oussoren geeft aardige suggesties, maar door de soms wat uitzonderlijke woordkeus is het als vertaling waaruit men voor kan lezen m.i. minder geschikt.

En wat andere vertalingen betreft: Aramees lees ik nauwelijks en Grieks als beginneling. Alleen met het Bijbels Hebreeuws ben ik een beetje vertrouwd, en daarbij wil ik wel graag vertalingen van anderen en commentaren hebben. Mijn taalgevoel en taalkennis is te beperkt om het zomaar te kunnen lezen. Maar wat een nadeel is, kan ook een voordeel zijn. Door mijn worsteling met de tekst ben ik geneigd om overal vraagtekens bij te zetten, en dat geeft soms verrassende vergezichten. Als je stukjes van mij onder ogen krijgt zul je merken dat teksten veel meer inhoud kunnen hebben dan men bij oppervlakkige lezing opmerkt.

Gosker: Last but not least een persoonlijke vraag. Welke invloed heeft het lezen van de Hebreeuwse Bijbel gehad op uw geloof?

De Groote: Mijn geloof, dat wil zeggen de manier waarop ik God probeer te ervaren, wordt in alle opzichten gevoed door de Hebreeuwse Bijbel. Ook meen ik ditzelfde in de verhalen over Jezus te kunnen herkennen.